

Örvendetes tény, hogy egyre szaporodnak a városi és községi monográfiák. Természetesen a helyi lakosság elsősorban a történelmi múlt iránt érdeklődik, s az ilyen jellegű tanulmányok foglalják el a nagyobb teret ezekben a munkákban. A gondos szerkesztők azonban legtöbbször igyekeznek képet adni a település nyelvéről is, és így sok kiadványban helyet kapnak a nyelvjárást meg névhasználatot bemutató fejezetek is a földrajziak, történetiek, néprajziak mellett. Ilyen könyv az Algyó és népe című, szép kiállítású tanulmánygyűjtemény is.

A kötet nyelvjárási összefoglalását (403-427) K. Fábíán Ilona írta. Ennek bevezetése tudományos és közérthető etimológiáját tartalmazza a Győ névnek. A nyelvjárás bemutatásához nagyszerűen fölhasználja a Magyar Nyelvjárások Atlasza kötetait, s Imre Samunak az erre alapuló részletes földolgozását. A továbbiakban a település nyelvjárását a nyelvi elemek sorrendjében mutatja be, s a gazdag anyagú, alapos, pontos nyelvjárásleírás tanulmányozása föltétlenül hasznos és szükséges a község helyneveinek megértéséhez, rendszerezésének elvégzéséhez, más vidékekkel történő összehasonlításához.

A bel- és külterület földrajzi nevei című fejezetet (33-53) Szabó József készítette. Bevezetésében a település múltjával, kialakulásával, Tisza-menti fekvésének a névanyagra tett hatásával foglalkozik oly tömörséggel, ami elengedhetetlen, de föltétlenül szükséges a nevek magyarázatainak megértéséhez. Itt is találkozunk a Győ személy- és helynév rövid magyarázatával, amely, noha terjedelmében, lényegében és eredményeiben szinte pontosan megegyezik K. Fábíán Ilona imént említett névmagyarázatával, igen érdekes és tanulságos részlet, mivel szemléletesen szép példája a névtanos és nyelvtörténész megközelítési különbségeinek.

A helynevek fejezetének módszertani előszava kiváló összefoglalása a nagy gyakorlattal rendelkező, jól képzett helynévkutató elméleti és gyakorlati ismeretanyagának. Ezeknek az elveknek és módszereknek az alapján valóban forrásértékű, időtálló és jól fölhasználható adattárat lehet szerkeszteni, s azt is kapunk a következőkben.

A belterületi nevek fölsorolása a közterületi neveken kívül tartalmazza az iskolák, malmok, boltok, kocsmák, jelentősebb lakóházak stb. régi és mostani népi, valamint a jelenlegi hivatalos nevét is. Ez utóbbiak esetében kétségtelenül nehéz helyzet előtt állt a szerző. Mit tekintsen, mit tartson hivatalos névnek? Az 50. Ótott-ház Tisza vendéglő neve kétségtelenül hivatalos, de a 60. Új-hangya magyarázatában szereplő ruházati bolt miért nem fogható föl annak? A belterületi nevek között vannak vitathatalanul külterületi jellegűek (Nyomási-fódek, Torma-hát, Kenderfódek stb.). Ezek a népi névhasználatban most is élnek, de többnyire új nevek is találhatóak mellettük. A névmagyarázatok általában világos képet

adnak a nevek gyakoriságáról, a névhasználat mai állapotáról stb. Néhány esetben azonban nem egészen világos az adott magyarázat. Pl. a 91. Csöndes utca /Korsó utca/ után ez áll "A korábbi hivatalos nevét is alig-alig ismerik...". A magyarázat értelmével szemben az adatok között -- mint láthattuk -- csak egy hivatalos nevet találunk, csak gondolhatjuk, hogy valaha a Csöndes utca is hivatalos név volt, de akkor meg mi a népi név, ha ezt a korábbi hivatalosat is alig-alig használják. Ilyen típusú magyarázattal elég sok esetben találkozunk (2., 7., 9., 13., 17. stb.). Végül megjegyzem, hogy a kiejtés szép visszaadásában, a népi név fonetikai lejegyzésében engem nagyon zavar, hogy utca utótagot találni. Tudom, az országos helynévgyűjtő és közzétevő gyakorlat szerint ez a -tc-t tartalmazó írásmód terjedt el, s magam is ezt alkalmaztam (határozott szerkesztői fölszólításra) a Fonyódi járás, a Bonyhádi járás és Vas megye néhány községe helyneveinek közvétételekor. Sohasem éltem vele, ha önállóan határozhattam meg a nyelvjárási lejegyzés módját. Ennek a tarthatatlanságára éppen Algyő közelében, Hódmezővásárhely külterületén végzett gyűjtésemkor jöttem rá. Ugyanis az ucca, ucca alakok mellett úca nyelvjárási ejtéssel is találkoztam, s ennek az ejtésmódnak meghamisítása lett volna az utca lejegyzés. Meg aztán nyelvtörténeti szempontból is ősbibb, eredetibb a -t- nélküli változat, s nyilván ezt őrzi a népnyelvi úca ejtésváltozat éppen ezen a környéken.

A külterületi nevek szócikkeinek fölépítése azonos a belterületiekével. Itt azonban jóval több a hivatalos név, s valamennyi mellett megtaláljuk a forrásjelzetet. Sok helyütt szép történeti előtanulmánnyal is találkozhatunk (Pétörlaka, Kemős, Porgányi-csatorna stb.), amelyeknek nagy része hivatkozik Inczeffi Géza korábbi levéltári és szakirodalmi kutatásaira. Mindkét névanyag jól lokalizálható a mellékletként szereplő két térképen. Ezek szerkesztése és közzététele mintaszerű.

Mindkét névtípusnak van egy-egy betűrendes mutatója, amely az első szavak alapján sorolja föl a neveket. Ilyen kis terjedelmű anyag esetében ez elegendő is, hiszen bárki könnyen átfutja a 269 névcikket, ha valamely második-harmadikként álló névelemre kíváncsi. Mégis szebb lett volna a mutató valamennyi névelemnek a külön-külön való szerepeltetésével. Általában a történeti és hivatalos neveket is szerepelteti a mutató, bár a Porgány név csak a 268. szócikkre utal a mutatóban, holott a 260. szócikk történeti adatai között többször is előfordult.

Mindent egybevetve a településnek teljes, pontos és igen sok célra fölhasználható névanyagát kaptuk meg e valóban szép kiállítású, gazdag anyagú, értékes kötetben.

HAJDÚ MIHÁLY